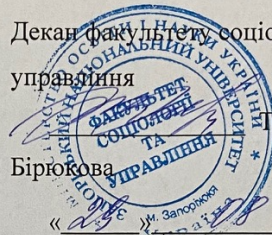

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціології та
управління

Т.Ф.
Бірюкова

2024 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ГЕОПОЛІТИКИ

підготовки бакалаврів

денної форми здобуття освіти

освітньо-професійна програма Політологія

спеціальності 052 Політологія

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

ВИКЛАДАЧ: Лепська Наталія Володимирівна, к.політ.н., доц., доц. кафедри політології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від “_____” _____ 2024 р.
Завідувач кафедри _____

(ініціали) _____ (ініціали, прізвище)

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

_____ Н.В. Горло

2024 рік

Зв'язок з викладачем:

Е-mail: lepskanv@gmail.com

Телефон: (061) 289-12-74 (кафедра політології)

Інші засоби зв'язку: Moodle (форум курсу, приватні повідомлення); Telegram, Viber (групові чати дисципліни)

Кафедра: політології, 4 корп. ЗНУ, авд. 310, вул. Дніпровська, 33а

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи геополітики» є: системне пізнання взаємодій простору і політики, вивчення основ геополітичних знань, що дозволяє майбутньому фахівцю з політології визначати статус своєї країни у загальній системі світової політики, свідомо розроблювати моделі її суб'єктного позиціювання на основі державних інтересів та з врахуванням впливу зовнішньополітичних чинників. Геополітика володіє потужним арсеналом теоретичних і прикладних засобів аналізу сучасного світоустрою, зміни його засадничих характеристик, прогнозування наслідків глобальних зрушень на довгострокову перспективу. Доводиться констатувати, що вітчизняна геополітика наразі перебуває у стані певної як парадигмальної, так праксеологічної розгубленості. Однак така ситуація тільки засвідчує неймовірну актуалізацію досліджень з геополітики в нашій країні, підтверджуючи необхідність формування власної української школи геополітики. Викладання дисципліни «Основи геополітики» має сприяти вивільненню свідомості студентів від певних, розповсюджених в сучасному суспільствознавчому просторі, політичних міфологем, які спрощено пояснюють сучасні геополітичні процеси на різних рівнях світобудови, пропагують ті чи інші хибні моделі геополітичного розвитку нашої держави, стереотипізують світоглядні установки щодо теперішнього та майбутнього позиціювання України у світовій архітектурі та загалом позбавляють можливості наукової рефлексії світових процесів у їх часовій динаміці та просторовому масштабі.

Для реалізації поставленої мети в процесі викладання курсу вирішуються такі завдання:

- визначення статусу і предметної сфери геополітики в системі політологічного знання;
- розкриття логіки побудови геополітичних теорій з урахуванням основних законів та базових категорій дисципліни;
- розгляд основних ідей і методів вивчення геополітики в рамках класичних концепцій, а також принципів аналізу сучасної системи міжнародних відносин і зовнішньої політики держав з позицій геополітичних напрямків і шкіл другої половини ХХ – початку ХХІ ст.;
- виявлення специфіки розвитку геополітичних процесів у світі з к. ХХ ст. й до сьогодення;
- аналіз сучасних міждержавних відносин в контексті змін геополітичного простору.

У процесі вивчення курсу передбачається робота з першоджерелами – текстами праць представників геополітичної думки різних геополітичних шкіл. Інтерактивний формат курсу спонукатиме до дебатів, полеміки, аргументованого відстоювання власної точки зору, орієнтований на розвиток критично важливих для фахівця у галузі суспільно-політичних наук навичок ефективної комунікації. Використання новітніх програмних засобів під час виконання практичних завдань розвине як загальні, так і професійні цифрові компетенції слухачів.

У концептуальному, інформаційному і логічному плані даний курс тісно пов'язаний з

такими дисциплінами, як «Теорія міжнародних відносин», «Загальна теорія політики», «Основи політичної регіоналістики», «Організація державного і політичного управління у зарубіжних країнах».

2. Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Статус дисципліни	Обов'язкова	
Семестр	5-й	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість годин	90	
Лекційні заняття	28 год.	
Семінарські заняття	28 год.	
Практичні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	34 год.	
Консультації	<i>особисті – четвер, з 14:30 до 16:00, IV корпус, ауд. 310; дистанційні – Zoom, за попередньою домовленістю Запис на консультації: lepskanv@gmail.com</i>	
Вид підсумкового семестрового контролю:	екзамен	
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=1447	

3. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

<i>Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності</i>	<i>Методи і контрольні заходи</i>
1	2
<p>СК01. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.</p> <p>РН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.</p> <p>РН08. Вміти використовувати базовий категорійнопонятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.</p>	<p><i>Методи навчання:</i> розповідь, пояснення, метод проблемних ситуацій, навчальний диспут, аналіз практичних кейсів, метод ретроспекції, конспектування, робота з навчальною літературою, текстом.</p> <p><i>Контрольні заходи:</i> тестування в системі Moodle, аналітично-пошукове завдання</p>
<p>СК02. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.</p> <p>РН07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення</p>	<p><i>Методи навчання:</i> розповідь, пояснення, метод проблемних ситуацій, навчальний диспут, аналіз практичних кейсів, метод ретроспекції, конспектування, робота з навчальною літературою, текстом.</p> <p><i>Контрольні заходи:</i> тестування в системі Moodle, аналітично-пошукове завдання</p>
<p>СКО3. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.</p> <p>СК04. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.</p> <p>РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.</p> <p>РН11. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.</p>	<p><i>Методи навчання:</i> застосовуються технології: інформаційні, E-learning, дистанційного навчання, проблемного навчання, навчання за технологіями case-study, дискусій і багатосторонніх дебатів, проєктного навчання.</p> <p><i>Контрольні заходи:</i> тестування в системі Moodle, індивідуальне дослідницьке завдання аналітичного характеру: написання есе; завдання на порівняльний аналіз; захист індивідуального дослідницького завдання аналітичного характеру з презентацією його результатів</p>
<p>СК09. Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефаківців</p> <p>РН 16. Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій</p>	<p><i>Методи навчання:</i> розповідь, пояснення, метод проблемних ситуацій, робота з навчальною літературою, текстом.</p> <p><i>Контрольні заходи:</i> написання та усний захист індивідуального</p>

аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань	дослідницького завдання аналітичного характеру з презентацією його результатів
ЗК05. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.	<i>Методи навчання:</i> застосовуються технології: інформаційні, E-learning, дистанційного навчання, проблемного навчання, навчання за технологіями case-study. <i>Контрольні заходи:</i> опитування на семінарських заняттях; підготовка ІДЗ
ЗК08. Здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою, знання іноземних мов. РН02. Вільно спілкуватися державною та однією з іноземних мов усно і письмово у професійній діяльності.	<i>Методи навчання:</i> розповідь, пояснення, метод проблемних ситуацій, робота з іноземною літературою. <i>Контрольні заходи:</i> опитування на семінарських заняттях; розробка та захист індивідуального дослідницького завдання

4. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальнонаукові засади та закони геополітики.

Геополітика в системі сучасного політологічного знання

Поняття геополітики. Основні підходи до визначення сутності геополітики та конкретно-історична зумовленість їх розрізнення. Еволюційність у розумінні сутності геополітики. Об'єкт і предмет геополітики. Проблема науковості геополітики. Структура і функції геополітики. Методи досліджень геополітичних процесів. Основні етапи становлення та трансформації геополітичної думки. Класична геополітика та сучасна геополітика: критерії розмежування. Геополітика після Другої Світової війни. Специфіка сучасної геополітики. Співвідношення геополітики та геостратегії. Політична географія та геополітика: спільне й відмінне.

Теоретичні витоки геополітики

Географічний детерменізм, воєнно-стратегічний та цивілізаційний підходи як підгрунття виникнення геополітики. Ідеї обумовленості суспільно-історичних процесів географічним середовищем в епоху античності (Аристотель, Парменід), середньовіччя (Ібн Хальдун), «новий час» (Жан Боден), в епоху Просвітництва (Ш.-Л. Монтеск'є, Й. Гердер, К. Ріттер, Г. Гегель, Т. Бокль). Ідеї географічного детерменізму з точки зору сучасної геополітики та геостратегії. Воєнно-стратегічні теорії Н. Макіавеллі, К. фон Клаузевиця, Х. Й. Мольтке, А. Т. Мегена. Сучасна воєнна наука в обґрунтуванні геостратегічних концепцій та технологій. Цивілізаційний контекст геополітичної світової системи. Цивілізації як політико-просторові системи. Етнічні, національні, релігійні чинники, які впливають на формування культур і своєрідних синтетичних утворень цивілізацій. Класифікація цивілізацій за ступенем історичної тривалості, сферою території та впливу. Теорії М. Данилевського, А. Тойнбі, О. Шпенглера та С. Гантингтона. Західна і Східна цивілізації. Від «стратегічного паритету» Заходу і Сходу (1970 – 80-е рр.) до політичної гегемонії Заходу (1990-е рр.) і до сучасного цивілізаційного структурування світу. Вестернізація Vs істернізація. Російсько-українська війна як міжцивілізаційна війна.

Геополітичні епохи

Сутність поняття «геополітична епоха». Об'єктивні чинники розвитку світового політичного процесу. Еволюція процесів стабілізації та дестабілізації світового політичного життєстрою. Вестфальський мир 1648 року як точка відліку сучасних міжнародних відносин та початку першої геополітичної епохи. Створення держав-націй як суб'єктів світового політичного процесу. Характеристика Вестфальської геополітичної епохи. Віденський конгрес (1815 р.) та принципи Віденської епохи. Створення європейських імперій, феномен «європейського концерту держав». Імперський принцип контролю географічного простору. Священний союз монархів. Наслідки Першої Світової війни і формування Версальсько-Вашингтонської системи. Ліга націй та її роль у міжвоєнний період геополітичного розвитку світу. Друга Світова війна та її вплив на зміну світового порядку. Ялтинсько-Потсдамська геополітична епоха та формування біполярного світу. Геополітичні процеси під час «холодної війни». Біловезька епоха. Пострадянський період світоустрою. Нью-Йоркська епоха. Російсько-українська війна як початок нової геополітичної епохи.

Геополітичний вимір глобалізації

Сутність, основні елементи і функції глобалізації. Особливості геополітичного виміру глобалізації. Взаємозв'язок економічної, політичної, інформаційної і культурної глобалізації. «Світове співтовариство» і його суб'єкти. «Світовий уряд»: міфологема чи реальність. Феномен «глибинної держави» («*deep state*») Давоський економічний форум та феномен «давоської культури». Трактатування глобалізації в геополітичних доктринах сучасності. Концепція кінця історії (Ф. Фукуяма). Концепція «однопольного світу» (З.Бжезинський, С. Телботт, М. Олбрайт). Світ-системний аналіз (І. Валлерстайн). Істернізація в Азії та поза її межами. Концепція діалогу цивілізацій у «багатополярному» світі. Тенденції розвитку світової системи: глобалізація і регіоналізація в політичному аспекті. Феномен «істернізації». Концепція істернізації Г. Рахмана. Євроцентристська і західноцентристська концепція світу. «*Rax Americana*» і атлантизм. Мондіалізм – теоретична підстава для глобалізаційних процесів. Ідеї мондіалістів про повну планетарну інтеграцію на чолі із США, діяльність «Тристоронньої комісії» та «Більдерберзького клубу». Пандемія COVID-19 і її вплив на процеси глобалізації. Російсько-українська війна та майбутнє глобалізації.

Закони геополітики

Закони і закономірності плину геополітичних процесів: обґрунтування в класичній і сучасній геополітиці. Телурократія (сухопутна могутність) і таласократія (морська могутність): визначення понять, специфічні особливості та характеристики Дихотомічність телурократичної та таласократичної парадигм в класичній геополітиці. Закон фундаментального дуалізму суші та моря: класичне трактування та сучасна критична оцінка. Феномен «римленду» (берегової зони) в геополітиці. Закон синтезу суші та моря, його інтерпретація з огляду геополітичних процесів XXI ст. Закон посилення фактору простору в історії людства та значення боротьби за простір, контроль над ним та його ресурси. Закон внутрішньої та зовнішньої експансії, різновиди експансії. Активізація геополітичного дискурсу наприкінці 1980-х і виникнення «критичної геополітики». Критика Дж. О'Товтела та Дж. Егню засад та законів класичної геополітики. Сучасний геополітичний дискурс про закони геополітики.

Змістовий модуль 2. Геопросторова організація світу. Держава як провідний суб'єкт геополітики

Простір як базова категорія геополітики

Сутність категорії «простір» у суспільствознавчих науках. Підходи до розуміння простору (спатіальні моделі). Простір та територія: відмінність понять. Категорія «простір» з точки зору геополітики. Специфіка геополітичного простору. Світовий порядок як система організації геополітичного простору. Типологія геополітичного простору за територіально-

правовим статусом. Особливості типів морського простору. Повітряний і космічний простори: особливості їх геополітичного освоєння. Території з міжнародним правовим та змішаним режимами. Типологія геополітичного простору як соціального феномену. Геополітичний простір та геополітичне поле: співвідношення характеристик. Класифікація геополітичних полів (за К.В.Плешаковим): 1) ендемічне поле; 2) прикордонне поле; 3) перехресне поле; 4) тотальне поле; 5) геополітична опорна точка; 6) метаполе. Перспективи розширення багаторівневої організації геополітичного простору. Імперія як інструмент панування у світовому геополітичному просторі. Проблема безпеки простору в геополітиці.

Геополітичний контроль та геополітична експансія

Геополітичний контроль: сутність та форми. Імперативи сучасного геополітичного контролю. Експансія як розширення зони контролю. Класична геополітика про експансію. Закони експансії Ф. Ратцеля. Основні різновиди геополітичної експансії. Сучасні механізми геополітичної експансії. Територіальна експансія, окупація та гуманітарна інтервенція. Державний та геополітичний кордони: визначення та різновиди, проблема «якості» кордонів. Демаркація та делімітація кордонів. Геополітичні функції кордону. Специфіка сучасних кордонів в геополітиці. Типологія кордонів. Теорія стратегічних кордонів. Буферна і лімітрофна держава: визначення, призначення та ознаки. Феномен фронтиру в геополітиці. Структура фронтиру та його ключові відмінності. Теорія «Великого фронтиру» Ф. Тернера. Значення фронтиру для США.

Світовий порядок. Силовий компонент у теорії та практиці геополітики

«Сила» як базова категорія геополітики. Генеза рефлексії категорії «сила» в геополітиці. «Сила» та «міць» держави в класичній та сучасній геополітичній думці. Категорії «сила» та «влада» в геополітиці: співвідношення понять. Теорія Дж. Ная про soft power, hard power та smart power. Різновиди геополітичної сили: військова, політична, економічна, культурна, нормативна сили. Військова та невійськова сила у врегулюванні геополітичних конфліктів: історія, сучасність та подальші перспективи. Сучасні моделі дипломатичної діяльності. Геополітичні центри сили та структури впливу. Моделі балансу сил в геополітиці. Концепції балансу сил Г. Моргентгау, К. Волтца, Р. Арона, Х. Булла. Феномени новітньої багатополярності, геополітичного плюралізму, «багатополюсного світу» та безполярності. Світовий порядок як силова структура світу та віддзеркалення балансу сил. Роль міжнародних організацій у забезпеченні світового порядку. ООН як глобальний гарант стабільності світового порядку: рестроспектива та перспективи діяльності. «Розхитаний світ» Р. Хааса. Російська військова агресія в Україну. Зміни в системі світового порядку під час та після російсько-української війни.

Національні інтереси та геополітична суб'єктність держави

Національні інтереси та їх різновиди. Американська традиція у визначенні поняття національного інтересу. Особливості європейського підходу до вивчення поняття національного інтересу. Концепція національного інтересу Р. Арона. Національна безпека та її геополітичні виміри. Складові безпеки території. Механізм реалізації державних інтересів та його складові. Геополітичний код держави. Концепція Дж. Геддіса та А. Тейлора. Територіальні рівні геополітичних кодів за А. Тейлором. Індикатори і фактори визначення геополітичного коду. Геополітичний код України. Геополітична суб'єктність держави. Взаємозв'язок між суверенітетом, геополітичною міццю та геополітичною суб'єктністю держави. Проблема суб'єктності держави в сучасній геополітиці. Принципи і норми відносин суб'єктів геополітичної діяльності. Класифікація принципів геополітичних відносин. Характеристика основних принципів двосторонніх, багатобічних, регіональних і глобальних відносин: сумлінного виконання зобов'язань, мирного вирішення конфліктів; невтручання, незастосування сили; непорушності кордонів держав; рівноправності і самовизначення народів; співробітництва; суверенної рівності; територіальної цілісності; поваги прав людини. Класифікація, ієрархізація, форми легітимації двосторонніх, багатобічних,

регіональних і глобальних геополітичних об'єднань. Механізми реалізації принципів і норм двосторонніх, багатосторонніх, регіональних і глобальних геополітичних об'єднань. Відповідальність суб'єктів світового співтовариства за виконання узятих на себе зобов'язань, за дотримання принципів і норм геополітичної діяльності. Контроль за дотриманням зобов'язань, міжнародних принципів і норм. Санкції і контрзаходи до порушників, механізми їхньої реалізації. Міжнародні органи й організації, що регулюють геополітичні відносини.

Геополітичний статус держави. Геополітичні технології у реалізації інтересів держави

Феномен геополітичного статусу держави. Класична геополітика (Ф. Ратцель, А. Меген, Г. Маккіндер, Н. Спайкмен) про геополітичне становище та статус держави. Основні чинники геополітичного статусу держави. Сучасне тлумачення геополітичного статусу. Співвідношення геополітичного потенціалу та геополітичного статусу держави. Геополітична міць (потуга) як інтегральне поняття, що означає конкурентні можливості держави в її геополітичному суперництві з іншими державами. Класична геополітика про геополітичну міць та силу держави у визначенні її геополітичного статусу. Категорія сили в геополітиці. Баланс сил як співвідношення геополітичних статусів держав. Типологія геополітичних статусів держави та їх характеристика. Параметри геополітичного статусу держави за ступенем геополітичної міці.

Сутність поняття геополітичних технологій як комплексу стратегічних і тактичних заходів щодо реалізації геополітичних інтересів держав. Чинники застосування геополітичних технологій. Застосування геополітичних технологій як віддзеркалення геополітичної асиметрії держав. Феномен геополітичної маргіналізації держави. Фактори, що впливають на маргіналізацію держав, в сучасній геополітиці. Поетапне формування/зняття геополітичних проблем шляхом застосування геополітичних технологій. Реформаційні і радикальні геополітичні технології. Роль лідера і ядра глобальної політичної системи у використанні геополітичних технологій. Феномен держави-вигнанця та клієнтської держави в геополітиці. Лімітроф та лімітрофізація. Теорія лімітрофу В. Цимбурського. Різновиди геополітичних технологій у зміні сучасного світоустрою.

Змістовий модуль 3. Класична геополітика

Геополітичні вчення Ф. Ратцеля та Р. Челлена

Загальні здобутки та обмеження класичної геополітики. Специфіка німецької класичної геополітики. Передумови виникнення. Ф. Ратцель як основоположник геополітичної доктрини. Ідеї просторового підходу Ратцеля і його біогеографічна концепція. Сім законів просторового зростання держави за Ратцелем. Теорія Ратцеля про могутність держави (природно-географічні властивості+господарство+народ+форма державного правління). Р. Челлен і його вчення про державу як географічний організм у просторі. Три географічні фактори, які відіграють вирішальну роль в глобальній геополітиці, сформульовані Р. Челленом: розширення, територіальна монолітність і свобода пересування. Теорія великих держав Р. Челлена. Принципи просторового зростання держав, тенденція до географічної експансії. Розвиток ідей Ф. Ратцеля і Р. Челлена в концепції Центральної (Серединної) Європи, формування ідеї світової політики (Й. Парч, Ф. Науманн).

Теорія континентального блоку К. Гаусхофера та геополітична концепція номосів К. Шмітта

Німецька геополітика 1921-41 рр. Об'єктивні передумови формування ідеології К. Гаусхофера і його прибічників. Нариси біографії К. Гаусхофера. Створення і видання журналу «Zeitschrift für Geopolitik» (1924-1941). Вплив на К. Гаусхофера ратцелівських понять «життєвий простір» і «простір як фактор сили». «Справедливий» варіант вирішення проблеми кордонів. Визначення «природності» кордонів. Типологія кордонів за К. Гаусхофером. Переваги континентальної держави над морською. Німеччина і Росія – ядро

Євразійського союзу (з можливістю приєднання Японії і Китаю). Німецька гегемонія у майбутньому світовому порядку за К.Гаусгофером. Доктрина континентального блоку. Геополітична вісь: Берлін – Москва – Токіо. Союз Німеччини, Росії і Японії як протидія методам «анаконди англо-саксонського світу». Концепція «великого простору». Меридіанальний поділ світу. Концепція геополітичних панрегіонів К.Гаусгофера: Пан-Америка, Євро-Африка, Пан-Азія, Пан-Росія. Етапи розвитку геополітики в Німеччині між двома світовими війнами. Геополітична концепція Карла Шмітта. Простір як основа держави, права і соціальної реальності. Ідеї іконографії та номосу в концепції К. Шмітта. Геополітичне протистояння «номосу» Землі (Суші) «номосу» Моря. Передбачення великої цивілізаційної катастрофи: порушення рівноваги між Сушею і Морем; відірваність людства від Грунту; поява третього силового поля – повітряного простору. Ідея «партизана» Суші. Теорія «Великого простору» (Grossraum) та Держави-континента.

Французька класична геополітика (к. XIX – сер. XX ст.)

Особливості французької геополітичної думки. П. Відаль де ла Блаш і Ж. Ансель як опоненти експансіонізму і імперіалізму в геополітиці. Концепція Відаля де ла Блаша цивілізаційного процесу як світового. Еволюція поглядів В. Блаша від теорії ґрунту до критики концепції Ф. Ратцеля. Створення Відалем де ла Блашем історичної моделі розвитку європейського геополітичного простору. Ельзас і Лотарінгія як зона взаємного співробітництва. Ідея поссибілізму в концепції В. де ла Блаша. Воля та ініціатива людини як «географічний фактор». Категорія локальності розвитку цивілізацій. Десять критеріїв геополітичної могутності держави за В. де ла Блашем. Ідея створення світової держави на основі інтересів людини та подоланні протиріч між морськими та континентальними державами. Географія кордонів Ж. Анселя. Концепція А. Деманжона про нову колонізацію. Поняття «комунікації» в геополітиці. Іконографічний напрямок в геополітиці Ж. Готтмана. Іконографія простору. Зміст теорії циркуляції Ж. Готтмана.

Теорія морської сили А. Мехена

Особливості англо-американської геополітики. Філософія А. Мехена про переваги морської сили. Критерії планетарного статусу держави за Мегеном. Національні інтереси США у трактуванні А. Мехена. Параметри морської сили держави (військовий флот+торгівельний флот+військово-морські бази). Основні завдання США як морської держави у забезпеченні світового домінування. Постулат Мехена «Хто володіє морем – володіє суходолом і усіма його багатствами». Планетарні геополітичні структури. Росія як домінуюча континентальна держава. Теорія Мехена про протистояння суші і моря, домінування морських цивілізацій. Розуміння політики приморських націй – колонізація, захоплення морських комунікацій, монополізація торгівлі. Обґрунтування Мехеном «принципу анаконди» щодо американської геостратегії і загалом для сфери міждержавних відносин.

Г. Маккіндер і його геополітичний сценарій організації світу

Світ як єдина цілісність у працях Г. Маккіндера. Нариси з біографії Г. Маккіндера. Поняття «Колумбової ери». Ідея Маккіндера про світову історію як конфронтацію між континентальними і океанічними державами. Євразійський регіон як осьовий регіон у світовій політиці. Теорія хартленда («heartland») – Серцевинної землі – і поділ світу на дві геополітичні півкулі: континентальну і океанічну. Поняття про глобальну цілісність Землі. Геополітична модель світу за Г. Маккіндером. Держави внутрішнього і зовнішнього півмісяця. Три максіми Г. Маккіндера. Стаття «Земна куля та завоювання світу» та еволюція поглядів Г. Маккіндера.

Теорія «рімленда» Н. Спайкмена

Інтегрована модель геополітики Н. Спайкмена. Сторінки біографії. Інтеграція ідей А. Мехена про «морську могутність» і теорія хартленду Г. Маккіндера. Критика німецької геополітики і визначення Н. Спайкменом пріоритету геополітики. «Інтегрований контроль

над територіями» – система глобальної безпеки США. Розрив з традиційним американським ізоляціонізмом. Ідея активного втручання США у справи Євразії – позиція інтервенціоналізму Н. Спайкмена. Війна США із ворогами (фашистською Німеччиною та імперіалістичною Японією) та союзниками (СРСР). Основні напрями американської геополітичної діяльності. Rimland – ключова зона світу. Модель «хартленд – рімленд». Великий морський шлях і територія рімленду. Геополітична формула (максими) Н. Спайкмена. Десять критеріїв геополітичної могутності держави. Сутність поняття «Серединний Океан» («Midland Ocean»). «Внутрішнє море» (mare internum). «Атлантичний континент» і нове «атлантичне співтовариство».

Змістовий модуль 4. Геополітика с. XX ст. – 20-ті р.р. XXI ст.: провідні ідеї та сучасні практики.

Повоєнна ревізія європейської геополітики

Проблема позиціонування Європи в глобальному просторі після Другої світової війни. Мондіалістські та континентальні концепції. Відродження традицій геополітичного континенталізму в Західній Європі к. XX ст. А. де Бенуа: «Європа ста прапорів». «Нові праві», Ж. Тіріар і його проєкт «Європи від Владивостока до Дубліну». Геополітична школа журналу «Геродот». Ів Лакост і його ідея «геополітичного уявлення». П'єр Галлуа, концепція трьох фаз еволюції геополітики. Поняття загально планетарної геополітики. Й. фон Лохаузен: «Мислити континентами». Р. Стойкерс: «Індійський океан як шлях до світового панування». К. Террачано: «Росія + Іслам = Врятування Європи». Маргінальний характер західноєвропейської континентальної геополітики другої пол. XX ст. «Геоєкономіка» Ж. Атталі як ідеологія і модель конфігурації світу в умовах глобалізації. «Посткатастрофічний мондіалізм» К. Санторо. Гіпотеза Й. Галтунга про сім паралелей однополярного світового простору. Західна, східна та політика необ'єднаного Третього світу як три суперполітики. Поява «четвертого» світу (країни Південно-Східної і Східної Азії) як претендента на конфронтацію із Заходом. Геополітичні центри в межах «третього» світу. США, ЄС, Росія з СНД, Туреччина, Індія, Китай та Японія як центри глобальної/регіональної гегемонії.

Американська геополітика після Другої світової війни

Особливості розвитку англо-американської геополітики після Другої світової війни. Англо-американська версія «geopolitics»: прагматичні версії атлантизму. Ідея І.Боумена про відмову США від концепції ізоляціонізму. Політика стримування і доктрина Трумена як політика протистояння тиску СРСР, теорія доміно, ідея «Третього світу» як альтернатива «Півночі», атомна дипломатія Г.Алперовиця, «два блоки – дві культури» Д.Майнінга. Ієрархічність і поліцентричність моделі С. Коена. Геостратегічні сфери, геополітичні регіони, національні держави, держави другого порядку, субнаціональні території (фокуси зв'язків) як рівні ієрархії моделі світу С. Коена. Поняття ентропії як міри невизначеності в сучасному світі. Категорії геополітичних регіонів за рівнем ентропії. Типи перехідних держав і поясів. Держави-ворота як точки стабілізації світової політики. Геополітичний устрій світу за А. Страусом. Глобальне уніполе і його трицентрова просторова структура. Неоатлантична концепція С. Гантінгтона. «Гуманітарна геополітика» та переосмислення еволюції світового порядку Г. Кіссінджера.

Європейська геополітика к. XX ст. – поч. XXI ст.

Європа як культурно-історична спільнота з єдиним геополітичним кодом. Поняття «європейської ідеї». Позиція європейських держав у період холодної війни. Ідеї європейського федералізму. Переформатування геополітичної карти Європи після подій 1989 р. Маастрихтські домовленості 1991 р., їх роль у новому відродженні Європи. Сучасна геополітика країн Східної Європи. Інтеграційні процеси в Західній Європі. Геополітика і національна безпека в Західній Європі. Взаємовідносини Німеччини і Франції в контексті забезпечення європейської безпеки. Роль Великої Британії в європейській геополітиці.

Балканська проблема і Косовський конфлікт. Країни Євросоюзу і геополітичні проекти США. Розширення НАТО. Взаємовідносини Європейського Союзу з країнами пострадянського простору. Економічна криза 2008 р. і її вплив на формування нового бачення європейської геополітичної конструкції. Переосмислення геополітичного статусу Європи і Євросоюзу. Зміни в європейській геополітиці під час російсько-української війни.

Геополітика та геостратегія США к. XX ст. – поч. XXI ст.

Процес становлення США як світової геополітичної держави. Доктрина «американської гегемонії нового типу» З. Бжезинського та його «Велика шахівниця». Стратегічні концепції унілатералізму, «програмуючого лідерства». Країни Латинської Америки в орбіті політики США. Доктрина Монро і політика «переважного права». Зміни в геополітичній системі силових полів американського континенту наприкінці XX ст. Ідея створення латиноамериканського фронту боротьби проти гегемоністських прагнень США. Геостратегія для Євразії: проблеми закріплення геополітичного плюралізму і розширення «європейського демократичного плацдарму». «Проект нового американського сторіччя». Події 11 вересня 2001 і зміни в геополітичній стратегії США. «Доктрина Буша». Особливості американської геополітики за президентства Б. Обами. Доктрина Трампа – «Америка понад усе!». Геополітика США по відношенню до країн Європейського Союзу. Роль НАТО у забезпеченні безпеки ЄС та західного світу загалом. Геополітика США в Індо-Тихоокеанському регіоні. Геополітичні відносини США та Китаю. Феномен «пастки Фукидіда» (за Г. Аллісоном). Роль США у формуванні нових стратегічних альянсів проти Китаю QUAD та AUKUS. Країни Африки в геополітичній стратегії США. Росія і пострадянський простір в геополітиці США поч. XXI ст. Російсько-українська війна та зміцнення стратегічного партнерства США та України у війні проти російської військової агресії.

Схід і ІТР у сучасній системі геополітичних відносин. Геостратегія Китаю, Японії і Індії

Схід і ІТР у сучасній системі геополітичних відносин. Традиційна парадигма ролі Сходу у світовій геополітичній системі. Азійська демократія і азійські цінності як фактор відродження азійської свідомості у викликах країнам Європи і США. Концепції «азіатизації» і «тихоокеанізації» у формуванні моделі азійського регіону як рівновеликого Заходу. Неурядові організації країн Азійсько-Тихоокеанського регіону у процесах його інтеграції. Формування нової азійської моделі і нової азійської ідеї. Роль Індії у новій геополітичній архітектурі.

Сутність геополітики Китаю. Особливості становлення китайської цивілізації і її місце на геополітичній мапі світу. Специфічні умови розвитку Китаю. Демографічна політика КНР. Інтеграція у «Великий Китай». Проблеми Тибету, Синьцзяну і Маньчжурії в контексті ймовірного сценарію «геополітичної декомпозиції» Китаю. Проблема Тайваню і політика «Одна країна – дві системи». «Тибетська геополітична гра». Проект «XXI століття – століття китайської цивілізації». Китай як геополітичний суперник американського гегемонізму. Геополітичні інтереси Китаю в Європі та «викрадення Європи». Група «16 + 1». Зміни у геополітичних відносинах Китаю, Західної Європи та США під час російсько-української війни.

Геополітика Японії. Проблема Курильських островів і розвиток російсько-японських геополітичних відносин. Взаємовідносини Японії і США і проблема національної безпеки для Японії, японо-американський воєнний альянс. Японське економічне диво та асиметричність Японії у невідповідності економічної міці воєнному і політичному впливу, проекти його подолання. Геополітичне партнерство Японії та України в умовах та зміцнення геополітичної ролі Японії в Східно-Азійському регіоні.

Україна в сучасній системі геополітичних відносин

Геополітичні концепції розвитку України з 1654 р. Балто-Чорноморська доктрина

С. Рудницького та Чорноморська доктрина Ю. Липи. Україна в російській геополітичній думці. Геополітичні аспекти становлення незалежної України. Україна в геополітичному просторі колишнього СРСР та геополітичній стратегії світового співтовариства. Юридичне оформлення геостратегії української незалежної держави. Особливості геополітичного статусу України та необхідність його урахування в українській геополітичній доктрині. Геополітичний сенс Кримської проблеми. З. Бжезинський про українську державу як геополітичну вісь. С. Хантінгтон про цивілізаційну роздвоєність України. Г. Кіссінджер про місце та роль України в новій системі глобального балансу сил. Геополітичні інтереси та національна безпека України. Національні інтереси України та їх геополітичні аспекти. Національна безпека України та її загрози. Розвиток геополітичних відносин України та РФ. Геополітика України в Центральній та Східній Європі. Осучаснення геополітичної концепції Міжмор'я. Російська повномасштабна військова агресія в Україну та зміни в геополітичній суб'єктності нашої держави внаслідок російсько-української війни. Відносини України з ключовими геополітичними гравцями в умовах війни. Сценарії геополітичного розвитку України у повоєнний час.

5. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	Тема 1. Геополітика в системі сучасного політологічного знання	2	...	щотижня
	Тема 2. Теоретичні витоки геополітики	2		щотижня
	Тема 3. Геополітичні епохи	2		щотижня
	Тема 4. Закони геополітики	2		щотижня
2	Тема 5. Простір як базова категорія геополітики	2		щотижня
	Тема 6. Геополітичний контроль та геополітична експансія	2		щотижня
	Тема 7. Геополітичний статус держави. Геополітичні технології у реалізації інтересів держави	2		щотижня
	Тема 8. Геополітичні вчення Ф. Ратцеля та Р.Челлена	2		щотижня
3	Тема 9. Теорія континентального блоку К.Гаусхофера та геополітична концепція номосів К.Шмітта	2		щотижня
	Тема 10. Французька класична геополітика (к. XIX – сер. XX ст.)	2		щотижня
	Тема 11. Теорія морської сили А. Мехена	2		щотижня
4	Тема 12. Повоєнна ревізія європейської геополітики	2		щотижня
	Тема 13. Геополітика та геостратегія США к. XX ст. – поч. XXI ст.	2		щотижня

	Тема 14. Схід і ІТР у сучасній системі геополітичних відносин. Геостратегія Китаю, Японії і Індії	2		<i>щотижня</i>
Разом		28	...	

6. Теми семінарських занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	Тема 1. Глобалізація як фактор зміни геополітичної ситуації у світі Питання для розгляду: яким чином глобалізаційні процеси впливають на трансформацію геополітичних процесів, як корелюються між собою глобалізаційний простір з геополітичним простором, які перспективи очікують глобалізацію та чи можна якимось чином визначити межі глобалізації	2	...	<i>щотижня</i>
	Тема 2. Глобалізація економічного простору геополітики Питання до розгляду: вплив глобалізаційних процесів на світову економіку, з'ясування проблеми регіоналізації економіки та формування у найближчому майбутньому 3-х світових полюсів економічної потуги – європейський, панамериканський та азійсько-тихоокеанський	2		<i>щотижня</i>
	3. Інформаційний простір сучасних геополітичних процесів Питання для обговорення: інформаційна політика сучасних держав-центрів геополітичного впливу, феномен сучасних інформаційних війн, інформаційні та медійні технології геополітичної експансії, технології «soft power» («м'якої сили»), концепція Дж. Ная	2		<i>щотижня</i>
2	Тема 4. Політична глобалізація і проблема глобального управління Питання для обговорення: сутність політичної глобалізації, технології глобального геополітичного впливу, глобальний політичний уряд – штучно створена міфологема з або ж дійсно реальна перспектива подальшого глобального розвитку	2		<i>щотижня</i>
	Тема 5. Геополітичні коди сучасних держав Питання для обговорення: феномен геополітичного коду держави, особливості геополітичного коду України, специфіка його еволюції та врахування щодо вироблення сучасної зовнішньополітичної стратегії України	2		<i>щотижня</i>
	Тема 6. Геополітика і геостратегія США як сучасної наддержави Питання для обговорення: роль Сполучених Штатів у сучасних геополітичних процесах та визначення їх можливостей щодо утримання провідного статусу на середньо- і довгострокову перспективу глобального розвитку, еволюція геополітики США, геополітичні доктрини США в ретроспективі та сучасності	2		<i>щотижня</i>

3	<p>Тема 7. Геополітичні відносини США та Європейського Союзу: еволюція, сучасний стан та перспективи.</p> <p>Питання для обговорення: визначення особливостей геостратегії США відносно країн Європи, обговорення ролі плану Маршалла у конструюванні відносин США і Європи у часи після Другої світової війни, розбіжностей поглядів США та провідних країн ЄС – членів НАТО стосовно концепції подальшого розвитку цього військово-політичного блоку, його розширення та збільшення географічної та функціональної сфери застосування, розвитку ролі євроатлантичного альянсу у забезпеченні безпеки як ЄС, так і західного світу загалом</p>	2		<i>щотижня</i>
	<p>Тема 8. Європейський Союз як суб'єкт сучасних геополітичних процесів</p> <p>Питання для обговорення: особливості створення ЄС як геополітичного проєкту, проблем наслідків політичної інтеграції для країн-учасниць ЄС, застосування інструментів його сучасного зовнішньополітичного впливу та існуючі розбіжності щодо цього питання між державами ЄС, перешкоди, що стоять на шляху повної інтеграції ЄС перешкоди.</p>	2		<i>щотижня</i>
	<p>Тема 9. Геополітика і геостратегія Китаю</p> <p>Питання для обговорення: еволюція геополітики Китаю, основоположні характеристики геостратегії Китаю на сучасному етапі трансформації світоустрою, роль КНР в процесах зміни сучасного світового порядку</p>	2		<i>щотижня</i>
	<p>Тема 10. Геополітика Японії</p> <p>Питання для обговорення: еволюція геополітики Японії, її доктринальна суперечливість та проблеми сучасної геостратегії в умовах зростання геополітичної суб'єктності Китаю, зміна ролі та геополітики Японії в умовах російсько-української війни</p>	2		<i>щотижня</i>
4	<p>Тема 11. Геополітичні проблеми країн Близького Сходу і Латинської Америки</p> <p>Питання для обговорення: сутність близькосхідної проблеми в сучасній геополітиці провідних країн, роль Туреччини, Ірану, Іраку, Афганістану, Сирії у переформатуванні сучасного світового порядку, специфіка позиціонування країн Латинської Америки в орбіті геополітики провідних геополітичних гравців</p>	2		<i>щотижня</i>
	<p>Тема 12. Геополітика пострадянських країн. Росія в сучасній системі геополітичних відносин</p> <p>Питання для обговорення: модель світового порядку після розпаду СРСР, роль Росії у процесах сучасного унормування змін світоустрою, агресивна геостратегія Росії відносно країн пострадянського простору, «брудна» геополітика сучасної Росії, її наслідки та перспективи</p>	2		<i>щотижня</i>
	<p>Тема 13. Україна в сучасній системі геополітичних відносин</p> <p>Питання для обговорення: історія та специфіка еволюції вітчизняної геополітичної думки, геополітика України після розпаду СРСР, концепція Інтермаріуму, її сутність та можливості впровадження, особливостей сучасної геополітики України, внутрішні та зовнішні чинники</p>	2		<i>щотижня</i>

	зміни сучасної геополітики України, зміна геополітичної суб'єктності України			
	Тема 14. Геополітичне прогнозування і моделювання. Геополітичні сценарії майбутнього світу. Питання для обговорення: специфіка геополітичного прогнозування, дослідження тенденцій розвитку світової системи, розробка сценаріїв та проєктів майбутнього світового устрою.	2		щотижня
Разом		28	...	

6. Самостійна робота

№ змістового модуля	Питання для самостійного опрацювання	Кількість годин	
		о/д.ф.	з.ф.
1	Опрацюйте роботу Френсіса Фукуями «Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії», зробіть конспект основних положень	8	...
2	Опрацюйте роботу Генрі Кіссінджера «Світовий порядок. Роздуми про характери націй в історичному контексті», зробіть конспект основних положень	10	
3	Опрацюйте роботу Річарда Хааса «Розхитаний світ. Зовнішня політика Америки і криза старого ладу» або Сергія Корсунського «Як побудувати відносини з країнами Азії», зробіть конспект основних положень	8	
4	Ознайомтеся з геополітичною концепцією Д. Донцова на основі аналізу його наукового доробку (посилання у відповідній секції MOODLE), зробіть конспект його основних положень	8	
Разом		34	...

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Опитування. Відповіді на семінарах	Семінари № 1, 2, 3	2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 1,5 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати	6

			<p>проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань.</p> <p>1 бал – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим</p> <p>0,5 бали – відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність, студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може</p>	
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №1</u> Проаналізувати сюжет х/ф з точки зору геополітичного підходу та застосування методу геополітичної динаміки (у форматі есе)	<p>9-8 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження;</p> <p>7-6 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження;</p> <p>5-3 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків;</p> <p>2-1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу</p>	9
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2			15
2	Опитування. Відповіді на семінарах	<u>Семінари № 4, 5, 6, 7</u>	<p>2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція</p> <p>1,5 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань.</p> <p>1 бал – студент знає і може</p>	8

			самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 0,5 бали – відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність, студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може	
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №2</u> Аналіз геополітичних технологій на реальних прикладах (у вигляді презентації)	7-6 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 5-4 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 3 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 2-1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу	7
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			15
3	Опитування. Відповіді на семінарах	<u>Семінари № 8, 9, 10</u>	2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 1,5 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. 1 бал – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим	6

			0,5 бали – відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність, студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може	
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №3</u> Розробити геополітичний код України	9-8 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 7-6 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 5-3 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 2-1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу	9
Усього за ЗМЗ контр. заходів	2			15
4	Опитування.В ідповіді на семінарах	<u>Семінари № 11, 12, 13, 14</u>	2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 1,5 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. 1 бал – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 0,5 бали – відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність, студент відтворює	8

			основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може	
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №4</u> Розробити розлогу презентацію щодо сучасної геополітики США або ЄС (чи окремо будь-яких країн Європи) або Китаю або країн Латинської Америки тощо (за вибором студента)	7-6 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 5-4 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 3 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 2-1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу	7
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2			15
Усього за змістові модулі контр. заходів	8			60

8. Підсумковий семестровий контроль

9.

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Екзамен	Теоретичне завдання	Питання для підготовки: 1. Історія становлення геополітики як науки. Поняття геополітики с точки зору різних дослідницьких підходів. 2. Аналіз об'єкту і предмету геополітики. Структура геополітики. 3. Методологія і функції геополітики. Основні джерела геополітики. 4. Характеристика геополітичних	2 питання, відповідь на кожне оцінюється у 5 балів 5 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 4 бали – глибокі і	10

		<p>епох.</p> <p>5. Категорії телурократії, таласократії і римленду в геополітиці: традиційне і сучасне тлумачення.</p> <p>6. Характеристика законів класичної геополітики. Проблема осучаснення законів геополітики.</p> <p>7. Аналіз категорії «геополітичний простір» як фундаментальної категорії геополітики.</p> <p>8. Типологія геополітичного простору і аналіз його структури.</p> <p>9. Геопросторова організація світу і її моделі.</p> <p>10. Особливості геопросторової організації світу після II Світової війни і до сьогодні.</p> <p>11. Геополітична експансія і геополітичний контроль: аналіз категорій.</p> <p>12. Категорії сили і потуги (міці) в геополітиці.</p> <p>13. Аналіз геополітичного статусу держави.</p> <p>14. Аналіз геополітичного потенціалу держави.</p> <p>15. Аналіз категорії «геополітичне поле».</p> <p>16. Геополітичний кордон. Феномен фронтиру в геополітиці.</p> <p>17. Феномен геополітичного коду держави.</p> <p>18. Баланс сил і геополітичні інтереси держави: аналіз категорій.</p> <p>19. Категорія лімітрофу в концепції В.Цимбурського та сучасних геополітиків.</p> <p>20. Геополітичні технології: загальна характеристика.</p> <p>21. Технології геополітичної маргіналізації.</p> <p>22. Передумови виникнення геополітики.</p> <p>23. Загальна характеристика класичної континентальної геополітики.</p> <p>24. Загальна характеристика класичної англо-американської</p>	<p>систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань.</p> <p>3 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим</p> <p>2 бали – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може</p> <p>1 бал – відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність</p>	
--	--	---	---	--

	<p>геополітики. 25. Теорія Ф.Ратцеля. 26. Теорія Р.Челлена. 27. Теорія посибілізму Відаля де а Блаша. 28. Французька школа геополітики. Її роль стосовно процесу євроінтеграції. 29. Теорія Хелфорда Маккіндера. 30. К.Хаусхофер і його внесок у розвиток геополітики. 31. Теорія морської сили А.Мехена. 32. Імперська геостратегія Н.Спайкмена. 33. Теорія К.Шмітта. 34. Ревізія європейської геополітики після II Світової війни. Концепції «нових правих». 35. Атлантизм та неоатлантизм. Теорія С.Хантингтона. 36. Мондіалізм і неомондіалізм. Теорії Ж.Атталі та Й.Галтунга. 37. Геополітична теорія Г.Кіссінджера. 38. Геополітична теорія Зб.Бжезинського. 39. Євразійство і неєвразійство в системі геополітичного знання. 40. Економічна глобалізація як фактор зміни геополітичної ситуації в сучасному світі. 41. Глобалізація інформаційного простору геополітики та вплив сучасної інформаційної революції на формування нових завдань геополітики. 42. Феномен наддержавності в геополітиці проблема глобального управління. 43. Вплив політичної глобалізації на зміни геополітичного устрою світу. 44. Міжнародний тероризм в системі сучасних геополітичних процесів. 45. Еволюція американської геополітики. 46. Геополітика США стосовно Європейського Союзу. 47. Геополітика США в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. 48. Європейський Союз як</p>		
--	--	--	--

		<p>сучасний геополітичний центр.</p> <p>49. Аналіз сучасної європейської геостратегії.</p> <p>50. Сучасна геополітика ЄС в умовах кризи системи європейської безпеки.</p> <p>51. Геополітика і геостратегія сучасного Китаю.</p> <p>52. Витоки геополітики і геостратегія сучасної Японії.</p> <p>53. Індія в системі сучасних геополітичних процесів.</p> <p>54. Геополітична думка в Україні (з часів Київської Русі до к. XIX ст.)</p> <p>55. Геополітичні концепції В. Липинського, Ю. Липи та Д. Донцова та їх вплив на формування сучасної геостратегії України.</p> <p>56. Геополітика і геостратегія сучасної України.</p> <p>57. Особливості сучасної російської геополітики.</p> <p>58. Геополітика ісламської цивілізації.</p> <p>59. Особливості геополітики Латинської Америки на поч. XXI ст.</p> <p>60. Геополітична ситуація в Африці і на Близькому Сході.</p> <p>Тести: 10 питань за темами курсу, розміщені у MOODLE</p>	<p>1 бал за кожен правильну відповідь. На проходження тесту дається 10 хвилин і одна спроба</p>	<p>10</p>
<p>Практичне завдання</p>		<p>Порівняльне дослідження геополітичного потенціалу двох держав</p> <p>Студенти обирають для аналітичного дослідження 2 держави за узгодженням з викладачем. Такий вид роботи підсумовує і демонструє рівень засвоєних студентами знань з курсу «Основи геополітики».</p> <p>Геополітичний потенціал держави – це система ресурсів (просторових, економічних, військових, фінансових, соціокультурних, інформаційних тощо), що можуть бути використані для реалізації</p>	<p>20-18 – робота повністю розкриває тему, логічно структурована, оперування багатьма теоретичними поняттями, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції, наведення прикладів з політичної практики;</p> <p>17-14 – положення та висновки в роботі недостатньо аргументовані, але робота достатньо логічна</p> <p>13-10 – недостатньо чітка структура, аргументація положень має незавершений</p>	<p>20</p>

	геостратегії країни в інтересах національної безпеки. Тому аналіз ГП держави має бути проведений з акцентом на аналіз саме цих ресурсів. У підсумку студентам необхідно представити прогноз геополітичного розвитку досліджуваних країн. Більш докладно вимоги щодо індивідуального завдання представлені у відповідній секції на платформі MOODLE	характер, розмита конкретика 9-5 - відсутня чітка структура, описовий характер 4-1 – робота фрагментарна, відсутня логіка та структура	
Усього за підсумковий семестровий контроль			40

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна:

1. Вегеш М. Геополітика в постатях і термінах : підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія» / М. Вегеш, М. Палінчак, В. Петрінко. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 786 с.
2. Гольцов А. Г. Геополітика та політична географія. Підручник. / А. Г. Гольцов. К. : Центр учбової літератури, 2022. 416 с.
3. Лепська Н. В. Політичні ідеї представників геополітичних стратегій // Історія політичної думки : підручник. За загальною редакцією Хома Н. М. Львів: «Новий Світ – 2000», 2016. 1000 с
4. Лепська Н., Лепський М. «Метод прогнозування за аналогією». # GS Геополітичні студії. Робоча книга. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 62 с.
5. Лепська Н., Лепський М. Метод GSP-SPACE та SWOT/TOWS-аналіз у геополітичних дослідженнях. # GS Геополітичні студії. Робоча книга Запоріжжя : КСК-Альянс, 2018. 95 с.

Додаткова:

1. Геффернен М. Значення Європи. Географія та геополітика : [пер. з англ.]. Київ : Дух і Літера, 2011. 462 с.
2. Зірен Франк. Майбутнє? Китай! / Франк Зірен. К.: ДП «Бурда-Україна», 2021. 352 с.
3. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характери націй в історичному контексті / Генрі Кіссінджер. К. : Наш формат, 2019. 320 с.
4. Корсунський С. Як нації відновлюються: досвід Східної Азії. Київ : Віват, 2023. 192 с.
5. Корсунський С. Як побудувати відносини з країнами Азії. Київ : Віват, 2021. 288 с.
6. Корсунський С. Зовнішня політика в епоху трансформацій. Київ : Віват, 2020. 256 с.
7. Лепська Н. В. Аналіз категорій «влада» та «сила» в політологічному вимірі. *Науковий журнал «Politicus»*. 2017. № 5. С. 21-26.
8. Лепська Н. В. Генеза рефлексії категорії «сила» в геополітиці. *Вісник Маріупольського державного університету Серія: Історія. Політологія*. 2017. № 19. С. 185-192.
9. Лепська Н. В. Геополітична маргіналізація держави в умовах трансформації світоустрою. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2020. № 33. С. С. 161-170.
10. Лепська Н. В. Геополітичний код держави у прогнозуванні світової політики. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2021. № 39. С. 110-116. (Index Copernicus).
11. Лепська Н.В. Експансіонізм як провідний напрям геополітичних досліджень. *IX Міжнародна наукова конференція «Соціальне прогнозування та проектування майбутнього країни: проблеми мира та ненасильства в змінах глобального порядку»* 12 квітня 2019 року / М.А. Лепський (г Запоріжжя: ТОВ КСК Альянс, 2019. С. 41-43.
12. Лепська Н. В. Геополітична суб'єктність як чинник конфігурації світоустрою. *X Міжнародна наукова конференція «Соціальне прогнозування та проектування майбутнього країни: технології миротворення»* 21 лютого 2020 року / М.А. Лепський (гол. ред.), І.О. Кудінов (наук. ред.), ред. кол. Т.Ф.Бірюкова, І.І. Капріцин, Т.І. Бутченко, В.О. Запоріжжя: КСК-Альянс, 2020. С. С.35-39.
13. Лепська Н. В. Простір як фундаментальна категорія в німецько-центричній геополітиці. *«Політичне життя»*. . 2017. № 4. С. 108-114.
14. Лепська Н. В. Специфіка суб'єктності держави в геополітичному дискурсі. *Ідентичності та політичні інститути : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 квітня 2020 р., м. Ніжин) / За заг. Ред. Ф. В. Барановського, Л. О. Дудки м. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. С. С. 44 -47.*
15. Лепська Н.В. Теоретико-методологічні засади силового впорядкування сучасного геополітичного простору. *Wspolczesna geopolityka – wyzwanie dla bezpieczeństwa międzynarodowego*, A. Kordonska, R.Kordonski., Lwow – Olsztyn : Lwow – Olsztyn , 2018. 21-35 с.
16. Лепська Н. В. Інформаційна експансія: геополітичний вимір. В кн.: Медіакультура в контексті міждисциплінарних досліджень: Монографія / За загальною редакцією Березенко В. В., Лепський М. А. Запоріжжя: Кераміст. 2017 С. 163-177.
17. Стадвелл Дж. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу / пер. з англ. О. Цехановська. К. : Наш Формат, 2022. 448 с.
18. Тімоті Снайдер. Шлях до несвободи: Росія, Європа, Америка / перекл. з англ. Г. Герасим. Львів : Човен, 2020. 392 с.
19. Хаас Р. Розхитаний світ. Зовнішня політика Америки і криза старого ладу / Р. Хаас: пер. з англ. М. Климчук. Київ: Основи, 2019. 376.
20. Шпіро Бен. Як зруйнувати Америку за три прості кроки / пер. з англ. Г. Шпак. Київ : Наш Формат, 2021. 240 с.
21. Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії. К. : Наш формат, 2019. 608 с.
22. Шульга М. А. Російський дискурс геополітики: Монографія / М.А. Шульга. К. : Вид-во ПАРАПАН, 2006. 524 с.

23. Asia's New Geopolitics: Military Power and Regional Order. The International Institute for Strategic Studies. Arundel House, 6 Temple Place, London. 235 p.
24. Davies William. Nervous States: Democracy and the Decline of Reason. W. W. Norton & Company, 2018. 272 p.
25. Joseph S. Nye. Soft Power and Great-Power Competition. Shifting Sands in the Balance of Power Between the United States and China. Cambridge, MA, USA Springer, 2023. 187 p.

10. Інформаційні ресурси

1. Геополітика: підручник. / А.І. Кудряченко, Ф.М. Рудич, В.О. Храмов. К. : МАУП, 2004. 296 с.
<https://elibrary.ivinas.gov.ua/3/1/%D0%93%D0%B5%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0.%D0%9F%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>
2. Зовнішня політика у постбіполярному світі (Аналіз. Проблеми. Прогнози): моногр. [Електронний ресурс] / наук. ред. д. іст. наук, проф. С. С. Трояна. К., 2014. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi47/0037914.pdf>
3. Кондратенко О. Класична та сучасна геополітика: ретроспективний аналіз // *Міжнародні відносини: серія «Політичні науки»*. – 2015. – №9
http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2645/2351
4. Лепська Н. В. Геополітичний статус держави в умовах глобальних змін. XI *Міжнародна наукова конференція «Соціальне прогнозування та проектування майбутнього країни: політика подолання травми в процесі миротворення»*. Запоріжжя, 12 березня 2021 р Запоріжжя: КСК-Альянс, 2021. С. 70-74. URL: https://scientific-rating.znu.edu.ua/index.php?r=publication%2Findex&PublicationSearch%5Bpublication_year%5D=2021&PublicationSearch%5Bidpublication_type%5D=26&PublicationSearch%5Bpublication_lang%5D=&PublicationSearch%5Bbranch%5D=&PublicationSearch%5Btitl
5. Лепська Н. В. Спін-докторінг як технологія інформаційного протиборства сучасних автократій та демократій. *Науковий журнал «Politicus»*. 2023. № 2. С. 45-49. URL: http://politicus.od.ua/2_2023/6.pdf
6. Лепська Н.В. Баланс сил у геополітичному вимірі світоустрою. *Гілея: науковий вісник*. 2019. № Вип. 143 (3). С. 49-53. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=gileya_2019_142\(3\)_12](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=gileya_2019_142(3)_12)
7. Лепська Н. В., Лепський М. А., Кудінов І. О., Яцина Ю. О. The Isolationist Pathology of Sovereignism (Three Historical Cases for Analysis). *WISDOM*. 2021. № 3 (19). С. 151 - 162. URL: <https://www.wisdomperiodical.com/index.php/wisdom/article/view/487>.
8. Лепська Н. В. Структура та типологія сучасного геополітичного простору. *«Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» «Політологія. Соціологія. Право»*. 2017. № 1/2. С. 59-64. URL: <http://socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2017/1-2/11.pdf>.
9. Літвін Л. Сучасні геополітичні концепції: висновки для України // *Політичне життя*. 2019. №4. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/7689>
10. Мазуренко І. Геополітичні характеристики як форма реалізації геополітики // *Збірник наукових праць центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України*. 2019. № 2 (66). <http://znp-cvsvd.nuou.org.ua/article/view/194483/195066>
11. Україна в Європі: тектонічний зсув світової геополітики <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3514375-ukraina-v-evropi-tektonicnij-zsuv-svitovoi-geopolitiki.html>
12. Шульга М. Дещо про зближення понять “геополітика” та “стратегія” в геополітичній думці сучасної Росії // *Наукові записки*. 2028. №7. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/shulha_deshcho.pdf

11. Регуляції і політики курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску.

Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Політика академічної доброчесності. Усі письмові роботи, що виконуються слухачами під час проходження курсу, перевіряються на наявність плагіату за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення.

Відповідно до чинних правових норм, плагіатом вважатиметься: копіювання чужої наукової роботи чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм іменем; створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел; рерайт (перефразування чужої праці без згадування оригінального автора). Будь-яка ідея, думка чи речення, ілюстрація чи фото, яке ви запозичуєте, має супроводжуватися посиланням на першоджерело.

Виконавці індивідуальних дослідницьких завдань обов'язково додають до текстів своїх робіт власноруч підписану Декларацію академічної доброчесності (див. посилання у Додатку до силабусу). Роботи, у яких виявлено ознаки плагіату, до розгляду не приймаються і відхиляються без права перескладання. Якщо ви не впевнені, чи підпадають зроблені вами запозичення під визначення плагіату, будь ласка, проконсультуйтеся з викладачем. Висока академічна культура та європейські стандарти якості освіти, яких дотримуються у ЗНУ, вимагають від дослідників відповідального ставлення до вибору джерел. Посилання на такі ресурси, як Wikipedia, бази даних рефератів та письмових робіт (Studopedia.org та подібні) є неприпустимим. Рекомендовані бази даних для пошуку джерел: Електронні ресурси Національної бібліотеки ім. Вернадського:

<http://www.nbuv.gov.ua>

Цифрова повнотекстова база даних англomовної наукової періодики JSTOR:
<https://www.jstor.org/>

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті. Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). Будь ласка, не забувайте активувати режим «без звуку» до початку заняття.

Під час виконання заходів контролю (термінологічних диктантів, контрольних робіт, іспитів) використання гаджетів заборонено. У разі порушення цієї заборони роботу буде анульовано без права перескладання.

Визнання результатів неформальної/інформальної освіти. Процедура врахування результатів, отриманих здобувачем за рахунок неформальної/інформальної освіти, регулюється Положенням Запорізького національного університету про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (2022 р.).

https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normatyvna_basa/polozhennya_znu_pro_poryadok_viznannya_rezul_tat_v_navchannya.pdf

Комунікація. Базовою платформою для комунікації викладача зі студентами є Moodle. Важливі повідомлення загального характеру – зокрема, оголошення про терміни подання контрольних робіт, коди доступу до сесій у Zoom та ін. – регулярно розміщуються викладачем на форумі курсу. Для персональних запитів використовується сервіс приватних повідомлень. Відповіді на запити студентів подаються викладачем впродовж трьох робочих днів. Для оперативного отримання повідомлень про оцінки та нову інформацію, розміщену на сторінці курсу у Moodle, будь ласка, переконайтеся, що адреса електронної пошти, зазначена у вашому профайлі на Moodle, є актуальною, та регулярно перевіряйте папку «Спам». Якщо за технічних причин доступ до Moodle є неможливим, або ваше питання потребує термінового розгляду, направте електронного листа з позначкою «Важливо» на адресу ngml@ukr.net. У листі обов'язково вкажіть ваше прізвище та ім'я, курс та шифр академічної групи.

ДОДАТОК ДО СИЛАБУСУ ЗНУ – 2024-2025 рр.

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2024-2025 н. р. доступний за адресою: <https://tinyurl.com/yckze4jd>.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ. Студенти і викладачі Запорізького національного університету несуть персональну відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності, затверджених **Кодексом академічної доброчесності ЗНУ**: <https://tinyurl.com/ya6yk4ad>. Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти (подається в обов'язковому порядку до письмових кваліфікаційних робіт, виконаних здобувачем, та засвідчується особистим підписом): <https://tinyurl.com/y6wzzlu3>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ycds57la>.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА. Порядок зарахування результатів навчання, підтверджених сертифікатами, свідоцтвами, іншими документами, здобутими поза основним місцем навчання, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті: <https://tinyurl.com/y8gbt4xs>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ

Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**

Електронна адреса: v_banakh@znu.edu.ua

Гаряча лінія:

(061) 227-12-76

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ.

Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ.

Наукова бібліотека: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок-п'ятниця з

08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE):

<https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу. Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю

<https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ:

<http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

ЦЕНТР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПАРТНЕР ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ:

<https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim>

ШКОЛА КОНФУЦІЯ (ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ):

<http://sites.znu.edu.ua/confucius>